

אחפש את ספיד החינוך!?

עלון חינוכי שבועי ע"י ארגון שבילים

מאמר 24

הפנין - פרק א

נלך הקריאה [פרק ראשון]



נקודות למחשבה

בשבילי חינוך הנוער בדורנו



נכתב בסייעתא דשמיא ע"י

הרב אלחנן קרביץ

ארגון שבילים – כל אחד והשביל שלו

מחבר החוברות רבי המכר - מה את מחפשת??? / מה אתה מחפשת???



להצטרפות לרשימת התפוצה

שאלות, הארות ותגובות shvilim@okmail.co.il

שבילי

כל אחד והשביל שלו

המנין - פרק א

לך הפריאה [פרק ראשון]

לאחר שבתשעת השבועות האחרונות הנחנו את היסודות, בדקנו שאכן הקרקע של הבית שלנו מוכנה לזריעה. בדקנו שאכן אנו מאותם הורים מובחרים שמעסיק אותם השאלה כיצד נעביר את המורשת לילדנו [כפי שהתבאר במאמר 15], עשינו לעצמנו בוחן פתע כמה אנחנו מוכנים להשקיע ולהתאמץ עבור ילדנו, ובעצם עבור עצמנו [כפי שהתבאר במאמר 16]. לאחר שמזגנו לתוך עצמנו את שאיפותינו, עד שהגביע עלה על גדותיו [כפי שהתבאר במאמר 17]. בדקנו שאיננו מדברים אחד בפה ואחד בלב, אלא מנחילים לבננו את מה שאנו בעצמנו גם עושים [כפי שהתבאר במאמר 18]. לאחר שדאגנו שהילדים ירגישו שאנחנו אוהבים אותם [כפי שהתבאר במאמר 19] החמאנו לילדים כפי מה שהם רצו והוצרכו לשמוע [כפי שהתבאר במאמר 20]. לאחר שדאגנו שהאווירה הביתית באופן כללי תהיה שמחה, גדושה בחוויות [כפי שהתבאר במאמרים 21-23], עכשיו הרגע המתאים לנטוע את הנטיעות, ליצוק את הבנין, בנין הבית, הבית שלנו, והבית הפרטי העתידי של כל ילד וילד. ככל שנדאג שהקומות הראשונות יהיו מלאות תוכן פנימי, העצמה אישית, כך אנו יכולים להיות רגועים שהלפידים יבעירו, והנרות יאירו, והבנין יפרח וישגשג ויגיע לשחקים, ונזכה לראות דורות ישרים מבורכים ומחונכים, אמן.

במאמרים הקרובים, נגיש בפני הקוראים מושגים בסיסיים, שלצערנו ממפגשים עם צעירים נראה שאינם יודעים זאת, ובוודאי אינם חיים עם התחושה הזו. וכבר פתח המסילת ישרים את ספרו 'יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו'. כלומר, יסוד החיים של האדם, כאשר הוא יודע לאן הוא צועד, מהו היעד, מה המטרה שלשמה הוא נלחם, מה הסיבה שבעבורה הוא צריך להתגבר על פיתויים כאלה ואחרים... לכן, מומלץ מאוד מאוד להורים **להעביר** מסרים אלו לילדים, ולא רק למתבגרים שבבית, אלא עדיף כמה שיותר מוקדם, בגילאי 6/7/8 [כל ילד לפי חריפותו], לשנן נושאים אלו עוד ועוד.

לאחר כשלושים שנות עבודה של אבי מורי שליט"א עם נערים מתמודדים בישיבה בירושלים, ולאחר כחמש עשרה שנות ניסיון שלי עם נערים מתמודדים, ניתן לומר שהמציאות מוכיחה, שנער או נערה ששמעו בביתם את הנושאים שלהלן שוב ושוב, שיסודות אלו הוחדרו לתוכם פעם אחר פעם, שחיו בגאווה זו באופן תמידי, פחות נפלו בניסיונות החיים שבפנים ושבוץ. הנושאים שיובאו להלן צריכים להיות בפיותינו בכל עת ובכל שעה, ובוודאי שעלינו לנצל את סעודות השבת בכדי לדבר על כך, לגלוש לנושאים אלה לפחות פעם בחודש, ובוודאי בכל חג כאשר אנו מקדשים על היין ואומרים 'אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון... כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים'... עלינו לחזור ולהדגיש את גאוותנו, את היותנו מרוממים, פסגת העמים, עד שנרגיש שהצלחנו לעשות חריש עמוק בליבותיהם של ילדנו. [ובעזרת ה', לאחר שנגמור בעוד כמה מאמרים בודדים להגיש את תוכניות הבנין, נגיש בפני הקוראים סדרת מאמרים ובהם טיפים קצרים היכולים מאוד לעזור לנו להצלחה בחינוך הילדים...]

כמובן, כאשר נכתב שמומלץ להורים להעביר גאווה זו לילדים, אין הכוונה לומר אותם כפרקי תהילים, אלא להעביר אותם עם הלב, עם רגשות, בשפתיים דולקות, שיראו עלינו שכך אנו חיים, וכך אנו מרגישים. וכבר התבאר [מאמר 21] שכאשר הדברים עוברים מלב אל הלב, הם חודרים, הם נכנסים, והם לא יוצאים משם לעולמים. אבל אם נעביר את הדברים רק מן השפה ולחוץ, אל השכל בלבד, אם רק נקרא את הרעיון מתוך הדף או הספר, זה אמנם ישמע מצוין, באותו רגע זה יכנס לאוזני הילדים, אך לאחר זמן הוא ישכח. לכן, כדאי גם לחזור ולשנן את זה מפעם לפעם, וגם להשתדל לחיות את הדברים, ולהעביר מסרים אלו עם כל הגוף, עם כל הרגש, עם כל החיות...

קוּמָה רַאשׁוֹנָה: אֲנַחְנוּ נִלְךְ הַפְּרִיאָה

הרבינו יונה פותח את ספרו שערי העבודה בזה הלשון: הפתח הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחיבתם אצל הבורא יתברך, וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא, ולהתנהג בה תמיד, בכל יום ויום יוסיף אומץ לקנות מעלות ומידות אשר יתקרב בהם לבוראו וידבק אליו... ויעשה אשר לא יבושו אבותיו מדרכיו וממעשיו כפי כוחו והשגת ידו...

ויצא לו מזה – כי כאשר יתאווה תאוה ויעלה בלבבו גאווה לעשות דבר שאינו הגון, יבוש מעצמו ויבוש מאבותיו, וישיב לנפשו ויאמר: אדם גדול וחשוב כמוני היום שיש בי כמה מעלות טובות רמות ונישאות, ושאני בן גדולים בן מלכי קדם, איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים ולאבותי כל הימים. ואם חלילה וחס לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכיו הפריצים, להגלות נגלות כאחד הנבלים למלאות תאוותו בחיקו, כאשר אמר המשל, כל מי שאינו מתבייש מנפשו אין לנפשו ערך בעיניו, על כן האיש העובד ישתדל תמיד להשיג ערכו וערך הצדיקים והחסידיים ומעלתם וחשיבותם וחיבתם לפני השם יתברך ודבקותם, ויבין וישכיל וידע כי יוכל להשיג מעלתם וחשיבותם וחיבתם, כאשר יעבוד כמותם כל ימי חייו ועיתותיו ושעותיו ורגעיו כפי כוחו והשגתו... כי הא-ל יתברך אינו מבקש מבני אדם כי אם לפי כוחם כאשר יתבאר בעזרת ה'... עכ"ד.

הגר"ש וולבה זצ"ל (עלי שור ח"א עמו' קסח) היה אומר בשם המשגיח ממיר הגאון רבי ירוחם זצ"ל, אוי לו לאדם שאינו מכיר ליקויי נפשו, שהרי אינו יודע מה עליו לתקן. אבל אוי ואבוי לו לאדם שאינו מכיר מעלותיו, כי הן אפילו את כלי עבודתו אינו מכיר. והיה מוסיף רבי ירוחם ואומר (לקט רשימות בעניני כבוד שמים, עמו' פה), כמה כוחות נאבדו לנו, כמה גדולים נפלו, כמה גדולי ישראל הפסדנו, בגלל שלא שמעו את מה שאמר הנביא (ירמיה א ז) 'אל תאמר נער אנוכי'.

מבחינה מהותית, נקודה זו מהווה את תמצית העבודה של 'שיטת סלבודקא' שיסד הסבא מסלבודקא, בעוד זרמים ושיטות אחרות נטו לייצג את 'ביטול היש' ואת שפלות ערך האדם כעבודה, הרי שסלבודקא קדשה מושג זה, ויצגה בגאון את עומק המוסר האישי. הסבא החדיר בחניכיו שכדי שהאדם ימלא את יעודו ותפקידו כראוי, חייב הוא להכיר בערכו ובחשיבותו, לחיות בהרגשה עילאית 'בשבילי נברא העולם', מתוך נטיעת רגשי רוממות בקרבו, ותחושה כי הוא בחיר היצורים ונזר הבריאה, ויכיר וידע את גדולתו, כך יתרבו שאיפותיו ויגבר בו הרצון להתגדל ולהתעלות בתורה, ביראת שמים ובכל מידה נכונה.

בעבר (מאמר 1) כבר הרחבנו על הצורך בגאווה, אך שם הנושא היה על יצירת גאווה ביתית, לדאוג להפוך את הבית כמקור שהילדים יתגאו בו [והצגנו מספר דוגמאות מעשיות כיצד אפשר לעשות זאת, יעוין שם], אך כאן הנושא הוא עמוק יותר, גאווה על עצם היותנו יהודים, על עצם זכייתנו להיות בני מלכים, שנשמח בכך שאנו קיבלנו את התורה. עד שנראה שהצלחנו שליבם של הילדים יהיה מלא בהרגשה נפלאה מה טוב חלקנו שזכינו להיות יהודים ולשבת בפיסגת העולם בדרגה הרמה ביותר.

עד כמה חשוב נושא זה ניתן ללמוד ממה שכתב בספר ארחות צדיקים (שער האהבה), 'אמר החכם, תבחר לחבר מי שיכיר ערך עצמו, ומי שאינו מכיר ערך עצמו - אין טוב בחברתו'. שמעתם, עד כדי כך, החכם נותן לנו הדרכה להתחבר רק עם מי שמכיר ערך עצמו, מי שגאה ביהדותו. במורשתו. והדברים פשוטים, שכן מי שאינו מכיר בערך עצמו, יכול ללכת למקומות לא רצויים, לעשות דברים לא ראויים, ובכך יגרור את חברו לאותם דברים... [שכן מי שאין לו ערך עצמי, זהות עצמית, הולך לחפש לו זהות קבוצתית, והיכן לדעתכם הוא ימצא אותה?... - ניתן להיעזר בנושא חשוב זה בחוברת מה את מחפשת??? ובחברת מה אתה מחפש??? פרק ט - זהות עצמית..]

כל בית יהודי ראוי שירבה הדיבורים על גאווותנו ורוממותנו כיהודים, על היותנו בני מלכים, נזר הבריאה. ידוע מה שכתב בספר החינוך (מצוה ז) על אחד מהלכות חג הפסח, שאסור לאכול את בשר קרבן הפסח לפני שנגמר בישולו, 'שנצטוונו לאכול צלי דווקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזיכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כוהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות'.

וכן כתב (מצוה טז) על האיסור לשבור עצמות בקרבן פסח, 'שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרור העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים. ועל כן בתחילת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כוהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושים נקבע בנפשותינו הדבר לעולם'.

בפרקי אבות (פ"ד מ"א) נאמר, איזהו מכובד, המכבד את הבריות. ביאר המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ"ל (לקט רשימות בעניני בית המקדש, עמו' יד), עד כמה שיש לאדם חשיבות עצמית! הוא יכול לתת כבוד לשני, ולהעריך אותו. אבל אם לא מעריך ומחשיב את עצמו, ומבטל את עצמו, הוא לא יכול להעריך את השני. האדם תובע כבוד של עצמו כשהוא בין אנשים, אבל כשהוא נמצא לבדו, עם משפחתו, הוא יכול לדבר שטויות והבלים, שעות ארוכות! כיון שאינו מחשיב את עצמו.

ובאמת, דבריו כתובים כבר ברמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"ג), מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כמו שהוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. - שמעתם, אי אפשר לחוס על ממונו וכבודו של כל אחד מישראל כאשר האדם אינו חס על כבוד עצמו!

החזון איש (קובץ אגרות, אגרת פג) כותב, 'משך הגלות עשק מאתנו רוח הקודש אשר הבדילנו מכל עם לשם ולתהילה ולתפארת, היינו עם הספר, עם מבקש חיים נצחיים, עם יודע את בעל הבירה, עם יודע את חובתו בעולמו, יודע להבל את תענוגי בשרים, עם אוהב תורה ומצוה, עם שואף לשלימות המידות, אבל נתערבנו בגויים ונלמוד ממעשיהם, חובתנו להחזיר את צעירינו לרוח ישראל למצוא את העושר הגדול אשר אבדנו, חינוך הדור הבא הוא ראשית חובתנו להשיב לב הבנים לאביהם שבשמים', עכ"ד.

הגאון רבי משה הילל הירש שליט"א ראש ישיבת סלבודקא אמר פעם בכנס מחנכים, כל ילד/ה יהודי צריך לשמוע בשלב כלשהו של חינוכו, בהיותו עדיין בתלמוד תורה, בבית הספר, שאנחנו שונים, שיהודי זה מהות אחרת. נער צעיר יכול עדיין לשמוע את הדבר הזה שאנחנו שונים, והדברים יתיישבו על דעתו. אחר כך, כשבחור כבר בגיל 14/15 שומע זאת – זה כבר לא כלום עבורו. לכן, בכתות ה' ו' צריכים המחנך או המחנכת **להשחיל** את היסודות הללו מדי פעם בתוך דבריהם...

ידוע כיום, שבקרב הצעירים והצעירות קיימת תופעה של חיקוי, חיקוי של הגויים, של החילונים, בצורת הדיבור, הלבוש, הריקוד, המוזיקה, [ובקרב זוגות, ישנם שמחקים את הגויים או החילונים במעשי אהבה חיצוניים, ועוד ניגע בעתיד בנקודה זו, שלצערנו מביאה זוגות להרגשת ריקנות, של חוסר אהבה...] דבר זה נובע מחמת שאין להם את הכבוד העצמי, כבוד של יהודי. פתרון כלשהו לבעיה זו טמון בדברים אלו, יש להחדיר לילדים את הבסיס הראשוני הזה, שאנחנו שונים, אנחנו עם קדוש, בנים לה' אלוקינו... וכמובן כל זאת בתנאי, שאנו ההורים, מכבדים את עצמנו, את מעמדנו, שאנו לא מחקים את האחרים בכל הדברים המתחדשים עלינו בכל עת ועונה...

אמנם, זאת עלינו לדעת, וכמו שכבר הורחב במאמר 'אחד בפה ואחד בלב' (מאמר 18, מומלץ לעיין שם) על כך שלעולם לא נוכל להעביר מסרים לילדים כאשר אנו לא חיים כך, אם אנו ההורים איננו גאים ביהדותנו, אם לא ניכר עלינו ביום יום 24/7 שאנו אנשים מכובדים, מרוממים, אם אנו מתלבשים בגדים זולים, ומתרפסים אחר כל דבר אופנה המתחדש חדשים לבקרים, אם אנו מדברים בשפה רדודה, לשון הרע, מזלזלים בשונים, מתלהמים על דברי חולין, ואילו כאשר יש נידון הלכתי אנו מחפשים את הצד המיקל או שמעלימים עין - קשה להאמין שהילדים יקבלו את דרשותינו בענין הגאווה היהודית, שכן לא המדרש עיקר אלא המעשה. עלינו לכבד את עצמנו, ובכך ללמד את ילדינו...

בהצלחה!!!

קוראים נכבדים: א. תודה על המשובים החמים. ניכר שהקוראים מההורים השואפים לגדל את בניהם לתורה ויראת שמים. ב. התקבלו פניות במגוון נושאים, ואם ירצה ה' נכתוב עליהם במאמרים הבאים. ג. כל השאלות שהגיעו בענין השבת, אכן, נרחיב בהם במאמרים על שבת. – קראנו את כל התגובות, ואם ירצה ה', נרחיב בהם. ושוב פעם תודה על המחמאות המחממות כל פעם את הלב, ונותנות כוח להמשך מלאכת הכתיבה.

ספיו ציבורי

מתאבלות הקוראים - כל אחד והספיו life

לכבוד כותב המאמרים הרב קרביץ שליט"א
שוב יישר כוח בכל שבוע מחדש מהגיוון מהרעיונות המשובחים... הנני משמש בתפקיד
חינוכי באחת מהישיבות הגדולות החשובות, ואף שידעתי מעניין המחמאות כמה הוא חשוב,
בכל אופן הדברים הישירים והמודגשים דרבנו אותי שוב, ועשיתי ממש סיבוב מחמאות, ואף
שאני לא מצפה לראות תוצאה מיד בלילה, אך ודאי שזה עשה טוב, עשיתי רצון ה' וודאי
שפעולות טובות לא שוות ריקם ויש לי הרבה סיפורים כאלה במשך השנים ואכמ"ל בכל אופן
יישר כוח ותזכו למצוות....

=====

להרב קרביץ שליט"א
יישר כוח גדול על המאמרים הנפלאים, זה נותן לנו חיזוק ועידוד תמידי על נושא חשוב זה,
וכל מה שמדברים וכותבים על זה מוסיף, ובוודאי זה זכות גדול לכם.
תמשיכו לחזק אותנו ובע"ה תזכו להפיץ מעיינותיכם להרבות כבוד שמים

=====

ערב טוב ושלום רב
המאמרים שלכם הם כמים קרים על נפש עיפה, אין מילים, אתם מגדולי מזכי הרבים
בדורנו.. אני גר בלונדון ואשמח לקבל את שני החוברות מה את המחפשת ומה אתה מחפש
לכתובת....

=====

אמנם לפעמים הדברים נראים פשוטים, אבל האמת שהם עוצמתיים מחזקים ומשפיעים
וחודרים ללב, ובעצם המרוויחים הגדולים הם הילדים שלנו שפתאום יש להם "הורים"...
ושוב נאמר תודה גדולה

יהי רצון שתמשיכו להפיץ מעיינותיכם חוצה...
עד ביאת משיח צדקינו, אמן!!

=====

תודה רבה על העלונים המיוחדים. הם ממש מאירים, מעשיים ונוגעים בנושאים רלוונטיים
לכל הגילאים. תזכו למצוות.

=====

לכבוד הרב קרביץ שליט"א
תודה רבה רבה על הגיליונות שמגיעים מידי שבוע בקביעות, כתובים בשפה ברורה ונעימה
השווה לכל נפש, הם מאד מחכימים ויעילים.
בקשר לענין חשיבות המכתבים והפתקים, כשהייתי בחור לפני כ-20 שנה ההורים היו
שולחים לי חבילות לישיבה מידי כמה שבתות ומצרפים כל פעם איזה פתק, הרבה פעמים
גם האחים והאחיות היו כותבים, ולפני חגים ראש השנה ושבועות ממש כל מי שבבית היה
כותב לי, כבר בזמנו הרגשתי את החשיבות של הלב ההורים, ואמרתי לעצמי אני שומר את
כל הפתקים, כי אי אפשר לזרוק את הלב של המשפחה שלי. לאחרונה, כשכתבת על
החשיבות של הפתקים, הוצאתי את הפתקים לקרוא חלקם שוב, וממש ירדו לי דמעות
מהעיניים, לראות את הלב, את החום, את האהבה והדאגה שזורמים שם, ולהרגיש את טובו
של השם יתברך שחנן אותי במשפחה כזאת.